

Välislähetus CCJE tööühma kohtumine Endises Jugoslaavia Vabariigis Makedoonias 1.-4. juuni 2010

Julia Laffranque
riigikohtunik

1.-4. juunini viibisin Makedoonias, esmalt Ohridis ja siis Skopjes, Euroopa Kohtunike Konsultatiivnõukogu (CCJE) tööühma kohtumisel ja konverentsil. CCJE 2010. aasta arvamuse teemaks on kohtuotsuste täitmine ja kohtuniku roll selles. Pea kõikides Euroopa Nõukogu liikmesriikides on kohtuotsuse täitmisega probleeme, tsiviil- ja haldusajades on täitmine keeruline ja kulukas, kriminaalasjades tekitavad muret tingimused kinnipidamisasutustes. Kohtuotsuse täitmine on üks endastmõistetav osa õigusriigi põhimõtte realiseerumisest, ainult koos täitmisega on võimalik tagada sõltumatu, õiglane ja aus kohtumõistmine selle tervikluks tähenduses. Samal ajal peab ka kohtuotsuse täitmine tagama inimõiguste ja põhiõiguste ja -vabaduste kaitse. Kohtuotsuse täitmise peatamine saab toimuda vaid kohtu loal ja seadusega sätestatud juhtudel.

Arvamus koosneb üldosast, kohtuotsuste täitmise problemaatikast seoses tsiviilõiguse alaste otsustega, haldusõiguslaste otsustega ja kriminaalõiguse alaste otsustega. Viimane osa puudutab kohtuotsuste täitmist ja rahvusvahelist ning üle-Euroopalist õiguslast koostööd. Tekst ei käsitle mitte täitmist kui sellist üldiselt, vaid just kohtuniku rolli otsuste täitmisel, see roll on liikmesriigiti erinev. Kohtuotsus peab olema täpne ja selge, üheselt mõistetav selleks, et seda saaks täita. Täitmise eesmärk on kohtotsuses ettenähtu ellu viia, see ei tohi avada uut protsessi ega kaasa tuua asja teistkordset sisulist arutamist. Täitmisega seoses tuleb vältida igasuguseid täiendavaid takistusi ja bürokraatiat, sealhulgas liiga suuri kulutusi, vajadusel tuleb võimaldada riigi õigusabi. Täitemenetlus peab olema reguleeritud seadustega, selleks peab olema eraldatud piisavalt vahendeid. Peab olema võimalus ka kiirendatud täitmiseks või esialgseks õiguskaitseks. Täitemenetluse peale peab olema võimalik edasi kaevata. Kohtute nõukojad peaksid tegema ja avaldama statistikat kohtuotsuste täitmise kohta. Täitemenetlus peab olema tõhus, proportsionaalne ja õiglane.

Suurimaid probleeme valmistas küsimus, kas CCJE peaks toetama Euroopa Liidus käimasolevatest suundadest, mille kohaselt iga liikmesriik peaks looma ühe ühtse andmebaasi, kust saab tervikülevaate võlgniku kohta käivast kogu informatsioonist. Paljud leidsid, et see läheb liiga kaugele. Kohtunikul peaks olema kontrollivõimalus selle üle, et andmebaase ei kuritarvitataks. Täitmisel tuleb vajadusel arvestada ka kolmandate isikute õigustega ja võlgniku pereliikmetega. Haldusajades peab riik ise *ex officio* võimalikult

kiiresti ja tõhusalt tagama tema vastu suunatud otsuste täitmise, eelarvevahendite nappus ei tohi olla vabanduseks. Ettevaatlik tuleb olla väljasaatmiskaasuste puhul, kus täitmisele peab eelnema kohtulik kontroll. Kriminaalasjades tuleb ka väiksemaid karistusi, rahatrahve jms alati täitmisele pöörata. Vabaduse võtmisel tuleb arvestada Euroopa Inimõiguste Konventsiooni nõuetega. Kinnipidamisasutuste tingimuste peale peab võimaldama kaebusi kohtule.

Reedel, 4. juunil toimus samateemaline konverents Makedoonia kohtunikega. Makedoonias on 27 esimese astme kohut, 4 ringkonnakohut, üks eraldiseisev halduskohus ja ülemkohus. Viimasesse loodi 2009. aastal eraldi osakond, mis tegeleb mõistliku aja ületanud kohtuasjadega seotud probleemidega. Loodud on ka Kohtute Nõukoda mis tegeleb mh kohtunike valikuga jms-ga. Kohtutes on levinud spetsialiseerumine. Kohtunike vastutus ja professionaalsuse suurendamine on olulised võtmeküsimused. Kohtunike Koolituse Akadeemia, mille direktor pr Arnaudovska meid võõrustas on olnud koolituse vallas edukas.